

Клименко К.В. к.е.н.
завідувач відділу бюджетної системи НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»
Савостьяненко М.В.
старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ І ЗАПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

В Україні на сьогодні діють декілька стратегічних державних документів, присвячених проблематиці розвитку захисту критичної інфраструктури. На основі їх аналізу автори обґрунтовують необхідність розробки і прийняття Стратегії захисту критичної інфраструктури в Україні. Посилення захисту критичної інфраструктури і її відповідних об'єктів сприятиме також досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР), проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 № 70/1, а саме: ЦСР 6, 7, 9, 11, 12 [1].

Таке позиціонування також відповідає п. 21.1. «Завдання у сфері фінансової безпеки»: в частині поступового скорочення дефіциту державного бюджету та зміцнення взаємодії з МФО та 21.2 «Завдання у сфері виробничої безпеки»: розбудова якісної інфраструктури, залучення внутрішніх та іноземних інвестицій у модернізацію і розвиток об'єктів критичної (інформаційної, енергетичної) інфраструктури; 21.4. «Завдання у сфері інвестиційно-інноваційної безпеки»: розроблення механізму і реалізація державного супроводження впровадження розроблених в Україні новітніх технологій у галузях, що мають стратегічне значення для національної безпеки держави та її критичної інфраструктури; забезпечення комплексної перевірки походження іноземних інвестицій у стратегічні об'єкти державного значення та інші об'єкти критичної інфраструктури Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 р.

Відповідні позиції відповідають Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом президента України № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» [2], що у п. 48 констатує, що Держава створить ефективну систему безпеки та стійкості критичної інфраструктури, засновану на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та ДПП. Також дана Стратегія окреслює питання в частині посилення загроз для критичної інфраструктури, пов'язаних з погіршенням її технічного стану, відсутністю інвестицій в її оновлення та розвиток, несанкціонованим втручанням у її функціонування, зокрема фізичного та кіберхарактеру, а також тимчасовою окупацією частини території України (п. 27).

Указом Президента України від 26.08.2021 № 447/2021 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України». Стратегія кібербезпеки України визначає пріоритети національних інтересів у сфері кібербезпеки, цілі та завдання в розбудові національної системи кібербезпеки на довгострокову перспективу. У Стратегії враховано сучасні загрози та виклики [3].

Актуальною є також Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України, затверджена 29.06.2021 р. [4]. В Стратегії констатується, що в Україні погіршується технічний стан промислових та інфраструктурних об'єктів, особливо об'єктів критичної інфраструктури. Загрози для них посилюються через низький рівень захищеності від фізичних та кібернетичних загроз, недостатню спроможність протистояти таким загрозам. Це значною мірою обумовлено зношеністю таких об'єктів, відсутністю інвестицій в їх оновлення, а також непоодинокими випадками несанкціонованого втручання в їх функціонування. У своїй сукупності ці фактори суттєво впливають на збільшення кількості надзвичайних ситуацій, пов'язаних із сферою життєзабезпечення населення.

Також мова йде про те, що низьким є рівень готовності державних органів до захисту об'єктів критичної інфраструктури та забезпечення їх сталого функціонування в умовах кризових ситуацій різного характеру, рівень комунікації з місцевими органами виконавчої влади щодо вирішення питань облаштування громадських місць з урахуванням принципів побудови безпечного середовища. Не відповідає гостроті проблеми ефективність заходів із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, їх моніторингу та прогнозування, у зв'язку з чим назріла потреба впровадження ризик-орієнтованих методів управління. Тому в Документі в рамках Стратегічної цілі 6. «Підвищення спроможностей у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури» запропоновано реалізацію зазначеної цілі здійснювати шляхом досягнення таких оперативних цілей і завдань, а саме: оцінювання наявної та потенційної вразливості об'єктів критичної інфраструктури, охорона яких забезпечується силами громадської безпеки; здійснення заходів з підвищення рівня антитерористичної захищеності організацій оборонно-промислового, ядерного, хімічного, паливно-енергетичного комплексів країни, об'єктів підвищеної небезпеки, життєзабезпечення населення, транспортної інфраструктури, інших критично важливих об'єктів; підвищення спроможностей Національної гвардії України та Національної поліції України щодо забезпечення надійного фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури, які перебувають під їх охороною.

Тому, враховуючи розроблені урядовцями напрями покращення захисту окремих об'єктів критичної інфраструктури, перспективи подальших досліджень окресленої проблематики вбачаються в розробленні доктринальної моделі проекту Стратегії управління системи захисту критичної інфраструктури на середньострокову перспективу до 2025 р., яка має ґрунтуватися на цілісній інтегративній моделі системи принципів правової держави й галузевих правових засадах з відповідно виокремленими компонентами та з відповідними затвердженими фінансовими індикаторами. Така Стратегія має містити мету, оцінку проблемних аспектів взаємодії органів державної влади в процесі регулювання та контролю за об'єктами критичної інфраструктури, етапи та заходи реалізації, очікувані результати, план заходів та фінансове забезпечення її реалізації.

В основних розділах Стратегії мають бути розкриті основні завдання; зроблений огляд та оцінка стану безпеки критичної інфраструктури за попередні періоди та поточний портфель із змістовним аналізом впливу відповідних факторів та чинників на процес формування відповідного реєстру об'єктів критичної інфраструктури; оцінка поточного операційного середовища, де буде проаналізовано активні чинники і ключові умови проведення реформ в Україні; стратегічні напрями та пріоритети операційної діяльності на період реалізації Стратегії, в т. ч. в контексті запобігання ризикам дестабілізації національної економіки; співробітництво із МФО та іншими донорами з оцінкою його потенційного кумулятивного ефекту для посилення захисту критичної інфраструктури.

Документ може містити відповідні норми щодо проведення аналізу основних загроз та ризиків об'єктів критичної інфраструктури, їх запобігання та попередження (ідентифікація та класифікацію загроз, оцінювання частоти кожної загрози; оцінювання вразливостей (до кожного типу подій/атак); оцінювання наслідків (для обґрунтованого найгіршого сценарію); планування заходів щодо забезпечення стійкості та захисту об'єктів критичної інфраструктури та здійснення моніторингу рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури; врегулювання питання взаємодії національної системи захисту критичної інфраструктури з іншими системами захисту у сфері національної безпеки, здійснення оцінки та аудиту діяльності Уповноваженого органу, встановлення санкцій за правопорушення в сфері діяльності захисту критичної інфраструктури. За кожним із окреслених напрямів слід визначити стратегічні цілі, на досягнення котрих будуть спрямовуватися зусилля головного розпорядника фінансових ресурсів в країні, а також кількісні та якісні індикатори, що свідчатимуть про їх досягнення.

Прийняття даного документа забезпечить створення державної системи захисту критичної інфраструктури, запровадить єдині підходи до організації управління об'єктами системи на державному та місцевому рівнях, визначить засади взаємодії залучених до захисту критичної інфраструктури державних органів та суб'єктів господарювання, суспільства та громадян. Широке залучення до цієї професійної дискусії науковців, експертної аудиторії з питань критичної інфраструктури, державних фінансів, правоохоронних органів сприятиме розробленню Стратегії–2026, що сформує підґрунтя для сталого й інклюзивного розвитку системи захисту критичної інфраструктури та національної економіки загалом, підвищення добробуту громадян України. Зокрема, документ має передбачати зростання ролі захисту критичної інфраструктури в процесах перерозподілу фінансових ресурсів, їх акумулювання для розв'язання пріоритетних державних завдань, розширення інвестиційних можливостей професійних учасників, задіяних в захисті критичної інфраструктури; створення цілісної й ефективної системи захисту критичної інфраструктури та фінансових інститутів, громадських об'єднань; містити блоки, що охоплюють принципи, методи, етапи впровадження захисту критичної інфраструктури, розробка власних вітчизняних індикаторів оцінки захисту критичної інфраструктури на основі світових практик та процедур, що є також дуже актуальним, у кінцевому підсумку призведе до розвитку єдиної державної політики та покращення інвестиційного клімату держави в цілому.

Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що посилення захисту критичної інфраструктури має стати однією зі складових фундаменту, який забезпечить розбудову в Україні стійкої й прозорої економічної системи та державного управління в цілому, що сприятиме подоланню викликів і загроз, які постали перед нашою країною, її довгостроковому економічному зростанню, економічній безпеці, а також уможливить її інтеграцію в європейський економічний простір. Такий комплексний підхід до посилення захисту критичної інфраструктури дасть потужний імпульс для досягнення високого рівня розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. ЦСР. URL: www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-7-affordable-and-clean-energy.html
2. Указ Президента України №392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 14.09.2020р.«Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
3. Президент України затвердив нову Стратегію кібербезпеки України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Dialnist/4976.html>
4. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України затверджено від 29.06.2021. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021>